

Toisenlainen maailma on mahdollinen

Tuomas Ylä-Anttila: Poliitiikan paluu. Globalisaatioliike ja julkisuus. Vastapaino, Tampere 2010. 269 s. ISBN 978-951-768-249-7

Tuomas Ylä-Anttilan väitöskirja käsittelee tiettyjen kansalaisliikkeiden merkitystä vuosituhannen vaihteen jälkeisessä julkisessa poliittisessa keskustelussa. Kirjoittajan näkemyksen mukaan liikkeiden ja julkisuuden välillä on historiallinen sidos: aktiiviseen kansalaistoimintaan perustuva liikehdintä on syntymästään lähtien pyrkinyt julkisuuden avulla vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon. Kansallisen tason demokraattisten instituutioiden ja demokraattisen julkisuuden syntyminen ja kehittyminen on tukeutunut historiallisesti – ja tukeutuu edelleen – julkisuuteen ja yhteiskunnallisiin liikkeisiin.

Tulkintakehyksen selventämiseksi kirjoittaja käsittelee laajasti julkisuuskäsitystään. Ylä-Anttilan mukaan demokraattisen julkisuuden määritelmää ei saa typistää pelkkään perinteiseen mediajulkisuuteen. Poliittinen julkisuus koostuu osajulkisuuksista, joille on yhteistä se, että ne ovat erityinen sosiaalisen kanssakäymisen tai ulossulkemisen muoto. Tämä kanssakäyminen on abstrakteimmalla tasollaan kunkin toimijan henkilökohtaista tulkintaa vuorovaikutteisissa verkostoissa kiertävistä symboleista. Käytännöllisimmillään julkisuus on mielenosoitusten kaltaista toimintaa. Tekstien tuottaminen, levittäminen ja

lukeminen ovat julkisuuteen osallistumista siinä missä mielenosoituksessa marssiminen tai puoluepolitiikkaan vaikuttaminenkin. Osallistuminen tähän sosiaaliseen kanssakäymiseen on usein ainakin osittain kasvotonta, ja nykyään se voi olla myös tietyssä määrin rajatonta.

Liikkeiden ja julkisuuden välisen suhteen lisäksi kirjan tutkimuskysymykset kietoutuvat myös kansallisen ja globaalien tason suhteen tarkasteluun. Teos eteneekin mukavasti aina laajemmista ympyröistä kohti paikallisempia julkisuuksia, päätyen ristivalottamaan ilmiöitä eri tasojen ja muuttujien, kuten lehdistön, ay-liikkeen ja puoluepoliittisten instituutioiden suhteen. Ylä-Anttila on arvioinut Sosiaalifoorumeiden kaltaisten kokoontumisten tai Attacin tyyppisen liikkeen toiminnan vaikutuksia osana sekä globaalia että paikallista keskustelua. Analyysiin on käytetty esimerkiksi niin sanottuja tunnettavuusverkostoja, joita on paikallistettu internetistä hahmottamalla suhteita, joita eri liikkeiden ympärille on muodostunut. Globalisaatioliikkeen toiminta onkin vaatinut aivan erityisiä mediateknologioita ja instituutioita laajetakseen. Siksi internetin verkostanalyysi antaa ainakin jotain osviittaa siitä, kuinka laajalle erilaiset liikkeet ovat levinneet ja millä ta-

voin ne ovat hakeneet julkisuutta.

Ylä-Anttila määrittelee ongelmaksi globaalimman tason liikehdinnälle yhteisen identiteetin puuttumisen. Kirjoittaja päätyy kutsuun globaalia aktivismia yhteisnimekkeellä globalisaatioliike. Nimike on hänen mukaansa kattava, koska se pitää samaan aikaan sisällään sekä globaaliin poliittiseen toimintaan että kulttuuriseen vuorovaikutukseen pyrkivät liikkeet, mutta myös globaalien kapitalismin laajenemiseen liittyvän kritiikin. Globalisaatioliikkeen voidaan katsoa olevan yksi tapa jäsentää liikkeen identiteettiä yli erilaisten rajojen ja näin kirjoittaja myös omalta osaltaan osallistuu symboleiden tuotantoon ja kamppailuun liikkeiden tilasta poliittisessa julkisuudessa.

Ylä-Anttila nostaa erityisen tarkastelun kohteeksi globaalien keskustelun ja toiminnan välittymisen suomalaisen kansalaisyhteiskuntaan, poliittiseen järjestelmään ja julkiseen keskusteluun. Tässä tarkastelutavassa korostuvat hyvin julkisuuden erityispiirteet. Tiettyä kansallisvaltiota koskeissa analyysissä on otettava sen erityispiirteet huomioon, jotta voidaan ymmärtää globaalien toimintaverkoston asettumista osaksi lokaalia kontekstia. Kirjassa onkin tarkan analyysin lisäksi kiinnostavia esimerkinomai-

sia anekdootteja kotimaisista erityispiirteistä, jotka välillä jopa huipaisalla tavalla kuvaavat sitä, millaisena globalisaatioliike Suomessa on ilmennyt.

Yksi esimerkki kuvaa erästä menestyksekkäimmistä kampanjoista globalisaatioliikkeen Suomeen saapumisen aikoihin eli Pro Koskenkorva -liikettä, joka oli Maan ystävien ja Rauhanpuolustajien yhteisprojekti Elintarviketyöläisten liiton kanssa. Liike sai niin paljon näkyvyyttä, että keskustelutilaisuudet olivat täyteen ahdettuja ja Tavastian tukikonsertti myytiin loppuun. Tämä liike poiki lopulta ensimmäisen Suomen sosiaalifoorumin. Yhtä menestysekäs ei kuitenkaan ollut Kemian liiton ja Attacin yhteinen ponnistus Kemiran lannoitetehtaan Suomessa säilyttämisen puolesta. Pro Apulanta -liikkeen avauskokoukseen tuli vain noin viisi ihmistä.

Toisaalta Maailman sosiaalifoorumin kaltainen tasa-arvon puolesta liputtava suurtahtumakaan ei ole välttynyt paikallisuuteen liittyviltä ongelmilta. Ylä-Anttilan mukaan sosiaalifooriumia repivät sisäisten ristiriitojen lisäksi vauraan pohjoisen ja köyhän etelän välinen kahlajako. Vuonna 2007 Nairobissa järjestetyssä Maailman sosiaalifoorumissa kaatuivat tapahtumapaikan aidat, kun slummeissa kokoontunut joukko protestoi foorumin korkeita osallistumismaksuja vastaan. Maailman sosiaalifoorumin kaltaisten tapahtumien keskustelut eivät myöskään aivan mutkattomasti välity laajempaan julkisuuteen. Tämä niin sanottu välittymisen ongelma onkin *Politiikan paluun* yksi keskeisiä kysymyksiä. Ilman välittymisen ongelman ratkeamista ei demokraattinen julkisuus kirjoittajan mukaan voi kunnolla toteutua.

Oleellista välittymisen ongel-

massa ovat esteet julkiseen mielipiteenmuodostukseen pyrkivien kansalaisjärjestöverkostojen ja päätöksentekoon kytköksissä olevien poliittikkaverkostojen yhdistymisen välillä. Ylä-Anttilan mukaan yksi ratkaisu tähän ongelmaan ovat Helsinki-prosessin kaltaiset uudet asiantuntijajulkaisuudet. Tunnettavuusverkostoanalyysin mukaan Helsinki-prosessi oli yksi niistä aloitteista, jotka saivat omalla toiminnallaan siirrettyä Maailman sosiaalifoorumissa käytyjä keskusteluja suomalaiseseen poliittiseen keskusteluun. Tosin Ylä-Anttila toteaa, että tietyt aiheet, kuten talousjärjestelmää koskeva kritiikki, kohtaavat välittymisessään demokraattiseen julkisuuteen huomattavia ongelmia. Ongelmana tuntuisi olevan se, että mitä lähemmäksi itse päätöksentekoa päästään, sitä vähemmän uusille keskustelunavauksille on tilaa. Helsinki-prosessin ja Maailman sosiaalifoorumin välinen suhde tarjoaa mahdollisuuden tarkastella tätä ongelmaa, ja se onkin tutkimuksen yksi keskeinen empiirisen tarkastelun kohde.

Väitöskirjassa metodologisesti kiinnostavaa on Ylä-Anttilan kehittäminen tulkinnallinen aparatii, julkisen oikeuttamisen analyysi, jonka hän muodostaa yhdistämällä oikeuttamisen maailmoja sisältävän oikeuttamispuheen poliittisten vaateiden analyysiin. Analyysin avulla Ylä-Anttila tarkastelee *Helsingin Sanomien* globalisaatiokeskustelun kriittisiä hetkiä vuosilta 1999–2005 sekä koodaamalla media-aineistoa kvantitatiiviseen muotoon että etsimällä siitä kvalitatiivisia oikeuttamiskursseja. Aiheiden esiintymistiheyksiä ja painotuksia analysoimalla voidaan tulkita julkisen keskustelun vaikutussuhteita. Ylä-Anttila toteaa *Helsingin Sano-*

mien pääkirjoitusten analyysin perusteella, että lehti on usein omaksumut elinkeinoelämän näkökulman keskusteluihin. Ay-liike taas on pysynyt aktiivisissakin vaiheissa enimmäkseen hiljaa, joka on kansainvälisesti verraten poikkeuksellista. Vastaavien aiheiden noustua esimerkiksi Brasilian tai Yhdysvaltojen julkiseen keskusteluun ovat paikalliset ay-liikkeet antaneet välittömästi tukensa aktivisteille, kuten on ollut nähtävissä esimerkiksi Seattlen mielenosoituksissa ja Maailman sosiaalifoorumissa. Analyysissa korostuu journalistien merkitys julkisen mielipiteen muodostuksessa, ja Ylä-Anttila nostaakin kysymyksen sanomalehtien pääkirjoitustoimittajien vallasta oivasti esille.

Politiikan paluu korostaa globalisaatioliikkeen historiallisesti suurta merkitystä uusliberalismin kriittikkona. Teoksen esimerkit käsittelevät liikkeen suhdetta suuryritysten määrittelemään maailmantalouteen ja proseduralisoituneeseen politiikkaan. Tarkemmat analyysit tutkivat paikallistason kautta Attacin tai Helsinki-prosessin kaltaisten liikkeiden saapumista Suomeen ja niiden kohtaamaa talouden ja politiikan ristiallokkoa. Teos myös paljastaa sellaisia liikkeen aikaansaamia vaikutussuhteita, joita ei normaalisti ole tuotu esille julkisuudessa. Se sisältää paljon yksityiskohtaista ja monipuolista analyysiä paikallisen sekä globaalin tason aktivismista, sen lähtökohdista, keskinäiskytkenöistä, saavutuksista ja pettymyksistä. *Politiikan paluu* on mainio teos, joka toivottavasti inspiroi monia lukijoitaan myös toimimaan oikeaksi katsomiensa asioiden hyväksi.

Olli Herranen